

Kamer van de Middenstand

Regionalisering van het Participatiefonds

Reflectienota van 18 maart 2008

REGIONALISERING VAN HET PARTICIPATIEFONDS

REFLECTIENOTA VAN DE KAMER VAN DE MIDDENSTAND

18 maart 2008

Inleiding

Het eerste "pakket" van de institutionele hervorming voorziet in een regionalisering van het participatiefonds. Dit fonds is een belangrijke kredietverstrekker voor de zelfstandigen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het verstrekt achtergestelde leningen (Starteo en Optimeo) aan kleine ondernemingen ter aanvulling van kredieten verstrekt door banken en risicokapitaalverstrekkers, van investeringskredieten (business Angel en Privak+) als aanvulling op het risicokapitaal dat privé-investeerdere inbrengen; het dekt de kredieten (startleningen, Plan Jonge Zelfstandigen en Solidaire Lening) die worden toegekend aan werkzoekende en personen die moeilijk toegang krijgen tot het klassieke bankkrediet voor het opzetten van een eigen zaak.

De hervorming wil een einde maken aan de toekenning van kredieten door het participatiefonds en aan de begeleiding van starters (met in begrip van het Plan Jonge Zelfstandigen). Het Startersfonds dat de krediettoekenning van het participatiefonds financiert heeft geen reden van bestaan meer wanneer de krediettoekenning door het participatiefonds wordt afgeschaft.

Er zou een federale structuur in werking blijven om de samenwerking met het Europese Investeringsfonds voort te zetten, de reeds toegekende kredieten verder te beheren en verschillende bestaande diensten te beheren (KeFiK, diensten voor derde instellingen, enz.).

Voorwerp van de nota

De middenstandsorganisaties willen hun ongerustheid uiten over de toekomst van het participatiefonds, dat een belangrijk instrument is voor zelfstandigen en zeer kleine ondernemingen. Zij beschikken over geen enkele vorm van informatie over de modaliteiten van de regionalisering van dit fonds. Zij nemen nota van de voorstellen van de Groep van Wijzen: de gewesten kunnen, op basis van hun eigen bevoegdheden, beslissen hoe zij de toekenning van kredieten, een activiteit die door het participatiefonds wordt uitgeoefend, willen voortzetten. Zo kunnen zij een nieuwe entiteit creëren of het toekennen van kredieten wijzigen en integreren in een bestaande entiteit. Bovendien kunnen de gewesten, indien zij dit wensen, een samenwerkingsakkoord afsluiten waarin de relaties tussen het participatiefonds en de gewestelijke instellingen worden vastgesteld.

De Kamer van de Middenstand wil met deze nota benadrukken dat zij het toekennen van kredieten aan zelfstandigen en zeer kleine ondernemingen binnen het Brussels Gewest, zoals thans door het participatiefonds geschiedt, voortgezet wenst te zien. Zij wil benadrukken dat de regionalisering van dit belangrijke instrument niet ten koste mag gaan van zelfstandigen en zeer kleine ondernemingen.

Zij formuleren een aantal beschouwingen waarvoor zij met de Brusselse Regering een dialoog wensen aan te gaan met betrekking tot welke zij wensen deel te nemen aan de concrete modaliteiten van de regionalisering van dit financiële instrument.

In aanmerking komende sectoren

De Kamer van de Middenstand stelt vast dat het huidige beleid van het participatiefonds perfect beantwoordt aan de economische structuur van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die gericht is op de tertiaire sectoren (handel, diensten, vrije beroepen, ambachten, kleine ondernemingen, ...). De sectoren die momenteel door het participatiefonds in aanmerking genomen worden integreren perfect de prioriteiten van de Brusselse regering zoals tot uitdrukking gebracht in het Contract voor Economie en Tewerkstelling en in overheidssteunvoorzieningen (economische expansie, ondernemingsoverdracht, rekrutering, externe consultancy, ...).

De Kamer van de Middenstand wenst dan ook dat de eventuele toekomstige structuur die de beroepskredieten voor zelfstandigen en zeer kleine ondernemingen zal beheren in een eerste fase dezelfde toelaatbaarheidscriteria voor activiteitssectoren hanteert als deze die momenteel door het participatiefonds in acht genomen worden.

De categorieën begunstigden en de types aangeboden financiële producten

De begunstigden van de tegemoetkomingen van het participatiefonds zijn voor het merendeel natuurlijke personen en bvba's. De financiële producten die aan de kandidaat-ondernemers worden aangeboden, beantwoorden aan verschillende categorieën van toekomstige zelfstandigen:

- 'Starteo': bedoeld voor zelfstandigen of KMO's die een activiteit opstarten of maximum 4 jaar werkzaam zijn,
- De 'Startlening' is bedoeld voor niet-tewerkgestelde werkzoekenden die met een eigen activiteit willen beginnen,
- Het 'Plan Jonge Zelfstandigen' is bestemd voor werkzoekenden jonger dan 30 die een ondernemingsproject hebben,
- De 'Solidaire lening' richt zich tot personen wier financiële situatie onzeker is maar die een eigen economische activiteit willen ontplooiën,
- De 'Business Angel' richt zich tot innoverende ondernemingen die een partnership aangaan met een Business Angel,
- 'Impulseo' is bedoeld om de installatie van huisartsen in een individuele praktijk of een groepspraktijk te vergemakkelijken,
- 'Optiméo' richt zich tot starters die meer dan 4 jaar actief zijn.
- 'Initio' - richt zich tot reeds gestarte ondernemingen, voor de financiering van materiële, immateriële en financiële investeringen, of bedrijfskapitaal. De aanvrager kan zich rechtstreeks tot het Participatiefonds wenden, en dan met het akkoord van het Fonds, goed voor maximum 50% van het te financieren bedrag, tot een bankinstelling naar keuze om het nodige bijkomende krediet te bekomen¹.

De producten zijn afgestemd op de eigenheden van de zelfstandige natuurlijke persoon en van de zeer kleine onderneming aangezien het om relatief kleine bedragen gaat. Voor sommige ervan (bijvoorbeeld de startlening) is geen tussenkomst van een bank vereist. In sommige gevallen is de lening van ondergeschikt belang aangezien het fonds de geleende bedragen niet terugvordert bij een mislukking.

¹ Actualisering door de Kamer van de Middenstand van 16 december 2008.

De meeste producten worden sinds 2003 gekenmerkt door een aanzienlijke groei, zowel wat het aantal ingediende aanvragen als de grootte van de bedragen betreft. Het gaat vooral om de producten Starteo, Optimo, de Startlening en het Plan Jonge Zelfstandigen. De aanvaardingspercentages zijn relatief hoog: 82 % voor Starteokredieten, 86 % voor Optimeokredieten, 78 % voor BA+-tegemoetkomingen, 67 % voor startleningen en 58 % voor solidaire leningen.

De Kamer van de Middenstand vraagt dat de eventuele nieuwe Brusselse structuur die de activiteiten van het participatiefonds moet overnemen georganiseerd wordt en de ervaring heeft om de toekenning van deze tegemoetkomingen in overeenstemming te houden met de specifieke behoeften en profielen van de Brusselse zelfstandigen en kleine ondernemingen. De Kamer van de Middenstand is van oordeel dat deze nieuwe Brusselse structuur over de adequate ervaring en vereisten moet beschikken met betrekking tot de profielen van de begunstigden.

Intensiteit van de financieringsmiddelen

De Kamer van de Middenstand heeft er totaal geen idee van hoe de middelen ter financiering van projecten voor de oprichting en de ontplooiing van kleine eenmanszaken en kleine vennootschappen tussen de drie Gewesten verdeeld zullen worden.

Zij vraagt met aandrang dat de middelen die momenteel aan de zelfstandigen en zeer kleine ondernemingen van het Brusselse Gewest worden toegekend, gehandhaafd zouden blijven.

Aangezien de tegemoetkomingen in kwestie bestemd zijn voor het financieren van oprichtingen van ondernemingen, voor het op weg helpen van werkzoekenden, maar ook voor de ontplooiing en de uitbreiding van bestaande zeer kleine ondernemingen, wijst zij op de volgende indicatoren:

1. In 2007 werden in het Brusselse Gewest ongeveer 10.741 bedrijfsoprichtingen geregistreerd, dit is 14,5 % van het hele land (Bron: Graydon en persconferentie van de minister voor Economie en Tewerkstelling),
2. Van het aantal kredieten met begeleiding werd tijdens de periode 2001-2005 14,02 % toegekend in het Brussels Gewest, tegenover 41,07 % in Wallonië en 44,91 % in Vlaanderen. (Bron: antwoord op een parlementaire vraag van de federale minister voor Tewerkstelling op 7 maart 2007). Bovendien blijkt dat het percentage bedrijfsoprichtingen in het Brussels Gewest gelijk is aan 11,19, in het Vlaamse Gewest aan 8,20, in het Waalse Gewest aan 8,31 en in heel het land aan 8,55 (Bron: Statistische indicatoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest),
3. Uit een recente studie van het Brussels Agentschap voor de Onderneming blijkt dat de startende ondernemers van het Brusselse Gewest grotendeels tot de leeftijdsklasse van 25 tot 40 jaar behoren. De studie toont bovendien aan dat 43 % als natuurlijke persoon werkt en dat 42 % gekozen heeft voor de rechtsvorm van bvba. Uit statistieken blijkt verder dat Brussel 51.676 werkzoekenden tussen de 25 en 40 jaar telt, wat gelijk is aan 17,3 % van het hele land (Bron: Statistische indicatoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest),

4. Het aantal zelfstandigen en ondernemingen die minder dan 20 werknemers tewerkstellen, is gelijk aan 72.095 eenheden in het Brussels Gewest, wat overeenstemt met 10,6 % van het hele land.

Gezien de missies van het participatiefonds, maar eveneens gezien de verklaring van de Brusselse Regering, meer bepaald in het kader van het Contract voor Economie en Tewerkstelling om van steunverlening bij de oprichting en de ontplooiing van bedrijven een van haar prioriteiten te maken, en ook gezien het feit dat er sinds 2003 een toename wordt vastgesteld, zowel wat het aantal ingediende dossiers als wat de door het participatiefonds toegekende kredietbedragen betreft, komt de Kamer van de Middenstand tot de conclusie dat de bedragen die in het kader van een eventueel trekkingsrecht van de gewesten worden toegekend in geen geval lager mogen zijn dan 14-15 % van het totaal ten gunste van Brusselse zelfstandigen en zeer kleine ondernemingen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is zonder betwisting het meest ondernemende Gewest in België, met 10 inwoners op 1000 die hun eigen onderneming hebben opgericht, tegenover 7 in Vlaanderen en 6 in Wallonië.

Het is dus logisch dat aan het Brussels Gewest de middelen toegekend worden om deze tendens tot concretisering van de ondernemingsgeest in goede banen te leiden.

Deze tendens hangt gedeeltelijk samen met de grote inspanningen die de Regering levert om de ondernemingsgeest bij jongeren aan te wakkeren en in de komende maanden en jaren zullen zeker nieuwe projecten tot stand komen. De regering breidt het aantal initiatieven uit om ongeveer 200.000 jongeren, voornamelijk uit het Brussels Gewest, rechtstreeks of onrechtstreeks te sensibiliseren. Voorbeelden zijn: de Start Academy (Cascade), Enterprize (Dynaxa), de Mini-ondernemingen (De jonge ondernemingen), CAP'TEN, Dream (ICHEC KMO), de tentoonstelling die in oktober 2008 georganiseerd wordt bij Tour en Taxis en die verlengd zou kunnen worden, de hervorming van de wetgeving betreffende de economische expansie, de financiering door besluit 258 van de 'offices de création d'entreprises', enz.

Het zou spijtig zijn om deze initiatieven te ondermijnen door de activiteiten van het participatiefonds op een slecht doordachte manier te regionaliseren.

De steun- en begeleidingsstructuren

Het participatiefonds biedt starters de mogelijkheid om een beroep te doen op gespecialiseerde en erkende steunvoorzieningen. Deze bijstand is niet alleen vóór maar ook na de oprichting van de onderneming mogelijk. De steun bij de oprichting van een onderneming kan de volgende vormen aannemen:

- bijstand bij het aanvragen van een startlening,
- 3 tot 6 maanden bijstand voor de voorbereiding van een zelfstandige activiteit met als doel na deze periode een startlening aan te vragen,
- na de oprichting van de onderneming begeleidt een steunpunt de starters gedurende 18 maanden na afloop van de lening.

Om een erkenning van het participatiefonds te krijgen moet het steunpunt aan een aantal kwaliteitscriteria voldoen, waaronder :

- over erkende competenties beschikken op het vlak van steunverlening bij de opstarting van een zelfstandige activiteit als natuurlijke persoon of van een KMO,
- kennis hebben van en ervaring hebben met het doelpubliek van het Plan Jonge Zelfstandigen (niet-tewerkgestelde werkzoekenden jonger dan 30 jaar die zich de eerste maal als zelfstandige willen vestigen) en de Startlening (niet-tewerkgestelde werkzoekenden die zich wensen te vestigen als zelfstandige en moeilijk toegang hebben tot bankkrediet),
- over een minimale infrastructuur beschikken: onthaal en secretariaat, toegankelijkheid, nabijheid van de doelgroep, toegang tot een netwerk van contacten en nuttige instanties,
- een quota van minstens 4 ontvankelijke aanvragen per jaar en per steunpunt realiseren.

De steunpunten worden beoordeeld op basis van een dossier waarin de bovengenoemde elementen worden gestaafd en van een evaluatievergadering met de verantwoordelijken van het steunpunt.

De Kamer van de Middenstand stelt vast dat de dossiers die in het Brussels Gewest voorgesteld worden een hoger potentieel risico met zich meebrengen dan in de andere gewesten. Deze kwetsbaarheid is het gevolg van de socio-economische kenmerken die in het Brussels Gewest overheersen. Eén starter op 2 is in het Brusselse Gewest namelijk een vreemdeling of persoon van vreemde afkomst die een relatief beperkte basisopleiding genoten heeft. Bovendien blijkt uit een analyse van de belangrijkste sectoren dat de sectoren met risico's op faillissementen verhoudingsgewijs groot zijn, met 21 % voor de handel en 25 % voor de horeca.

Daarom vraagt de Kamer van de Middenstand dat, in het kader van de nieuwe structuur, de begeleiding van nieuwe zelfstandigen gehandhaafd zou blijven via competente steunverlenende voorzieningen van hoge kwaliteit.

Statutaire instanties

De Kamer van de Middenstand pleit ervoor dat de kredietbeheerstructuur, net als het huidige participatiefonds, beheerd wordt door zelfstandigen. Momenteel is de raad van bestuur van het participatiefonds samengesteld uit 8 leden. Vier ervan worden voorgedragen door de federale ministers van Financiën, Tewerkstelling en Arbeid, Economie en Middenstand. Vier leden worden voorgedragen door de representatieve middenstandsorganisaties. De voorzitter en de ondervoorzitter komen uit de middenstandsorganisaties.

Op soortgelijke wijze stelt de Kamer van de Middenstand voor om de paritaire samenstelling van de raad van bestuur tussen vertegenwoordigers van de overheid (federale overheid en gewesten) en vertegenwoordigers van de middenstandsorganisaties te behouden. In die zin maakt de Middenstandskamer zich zorgen over de samenstelling van het specifieke kredietcomité voor de 'Initio'-leningen, waarbij het evenwicht tussen overheid en middenstandsorganisaties is verbroken².

De Kamer van de Middenstand die door de Brusselse Regering wordt erkend als officiële woordvoerder van de zelfstandigen in de overleginstanties die onder de bevoegdheid vallen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest binnen de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, moet instaan voor de aanduiding van de vertegenwoordigers.

² Actualisering door de Kamer van de Middenstand van 16 december 2008.